

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

XIIe KAMER

A R R E S T

**nr. 224.158 van 27 juni 2013
in de zaak A. 208.429/XII-7319**

In zake: 1. XXXX
2. XXXX
bijgestaan en vertegenwoordigd door
advocaat Rika Heijse
kantoor houdend te 9000 Gent
Kortrijksesteenweg 867
bij wie woonplaats wordt gekozen

tegen:

het GEMEENSCHAPSONDERWIJS
bijgestaan en vertegenwoordigd door
advocaat Véronique Pertry
kantoor houdend te 1050 Brussel
Louizalaan 99
bij wie woonplaats wordt gekozen

I. Voorwerp van de vordering

1. De vordering, ingesteld op 2 april 2013, strekt tot de schorsing van de tenuitvoerlegging van:

“- de beslissing van de Raad van het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap van 1 februari 2013 (raadsbeslissing nr. 2013-01-003) houdende goedkeuring van de omzendbrief nr. 2013/1/omz., inzake het verbod op het dragen van levensbeschouwelijk kentekens (stuk 1).
- de omzendbrief nr. 2013/1/omz. inzake het verbod op het dragen van levensbeschouwelijk kentekens zoals ondertekend door mevrouw Raymonda Verdyck op 1 februari 2013.”

II. Verloop van de rechtspleging

2. De verwerende partij heeft een nota ingediend.

Eerste auditeur Diane Mareen heeft een verslag opgesteld.

Met toepassing van artikel 90, § 1, vierde lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, is de zaak verwezen naar een kamer met drie leden.

De partijen zijn opgeroepen voor de terechtzitting, die heeft plaatsgevonden op 11 juni 2013.

Staatsraad Geert Van Haegendoren heeft verslag uitgebracht.

Advocaat Liesbet Bombeke, die *loco* advocaat Rika Heijse verschijnt voor de verzoekende partijen en advocaten Véronique Pertry en Kristof Caluwaert, die verschijnen voor de verwerende partij, zijn gehoord.

Eerste auditeur Diane Mareen heeft een met dit arrest eensluidend advies gegeven.

Er is toepassing gemaakt van de bepalingen op het gebruik der talen, vervat in titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973.

III. Feiten

3.1. Eerste verzoekster is sinds 1 januari 2002 aangesteld als leerkracht Islamitische godsdienst aan de basisschool De Letterboom te Vilvoorde voor 14u waarvan 9u als vastbenoemde en 5u als tijdelijke en voor 8u aan het Koninklijk Atheneum te Vilvoorde. Aan laatstgenoemde instelling oefent eerste verzoekster sinds 31 augustus 2012 geen lesopdracht uit tengevolge van het door

haar opgenomen verlof voor verminderde prestaties wegens familiale en sociale redenen.

Tweede verzoekster is vast benoemd als leerkracht Islamitische godsdienst voor 12u aan de basisschool De Bijenkorf in Sint Gillis (Dendermonde).

3.2. Op 11 september 2009 beslist de Raad van het Gemeenschaps-onderwijs:

“In elke instelling van het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap is het leerlingen, cursisten en personeelsleden voortaan niet meer toegelaten om levensbeschouwelijke kentekens te dragen.

Het verbod geldt voor alle zichtbare levensbeschouwelijke kentekens. Het verbod is van toepassing tijdens alle onderwijsactiviteiten, zowel binnen als buiten de schoolmuren.

Een uitzondering wordt toegestaan aan leerkrachten levensbeschouwelijke vakken. Deze leerkrachten mogen wel levensbeschouwelijke kentekens dragen, tijdens het levensbeschouwelijk vak. Tijdens de levensbeschouwelijke vakken mogen ook de aanwezige leerlingen levensbeschouwelijke kentekens dragen.

De Raad neemt de tijd om in een open dialoog tot een implementatie van het verbod op het dragen van levensbeschouwelijke symbolen, te komen.

Tot 31 augustus 2010 krijgen de scholen, instellingen en centra waar momenteel het dragen van de levensbeschouwelijke kentekens toegelaten zijn, de tijd om zich hiermee in orde te stellen.”

Deze beslissing is door de Raad van State in haar tenuitvoerlegging geschorst bij arrest nr. 202.039 van 18 maart 2010.

De schorsing van de tenuitvoerlegging van het besluit van de Raad van het Gemeenschapsonderwijs van 11 september 2009 met betrekking tot het dragen van levensbeschouwelijke kentekens, bevolen bij het arrest nr. 202.039 van 18 maart 2010, wordt opgeheven bij arrest nr. 215.009 van 8 september 2011.

Met betrekking tot twee beroepen tot nietigverklaring van hetzelfde besluit, stelt de Raad van State de afstand van het geding vast bij arresten nr. 219.639 en nr. 219.640 van 7 juni 2012.

De overige tegen het besluit van 11 september 2009 ingestelde beroepen heeft de Raad van State verworpen bij (geanonimiseerde) arresten nr. 220.245, nr. 220.246 en nr. 220.247 van 10 juli 2012, arrest nr. 220.248 van 10 juli 2012 inzake Jaswant Singh en anderen en arrest nr. 221.617 van 4 december 2012 inzake vzw United Sikhs (Belgium). Vastgesteld werd, telkens, dat het bestreden besluit ingevolge nieuwe beslissingen van verwerende partij “slechts is op te vatten als een interne, voorbereidende instructie die het Gemeenschapsonderwijs nog te gelegener tijd dient te implementeren” en dus niet als een ontvankelijk aanvechtbare administratieve rechtshandeling.

3.3. Op 1 februari 2013 beslist de Raad voor het Gemeenschapsonderwijs om de omzendbrief 2013/1/omz ‘inzake het verbod op het dragen van levensbeschouwelijke kentekens’ goed te keuren en hij “geeft opdracht aan de afgevaardigd bestuurder om de omzendbrief gelijktijdig te bezorgen aan de Raden van Bestuur van de scholengroepen voor opname in de schoolreglementen en het personeelsbeleid van hun scholen”.

Dit is de eerste bestreden beslissing.

De tweede bestreden beslissing, de bedoelde omzendbrief 2013/1/omz ‘inzake het verbod op het dragen van levensbeschouwelijke kentekens’, ondertekend op 1 februari 2013 door de afgevaardigd bestuurder van het Gemeenschapsonderwijs, luidt met weglating van de voetnoten:

“I. Ter inleiding:

1. Op 11 september 2009 nam de Raad GO! inzake het dragen van levensbeschouwelijke kentekens volgende beslissing:

[volgt de tekst geciteerd sub 3.2]

Op 3 februari 2012 besliste de Raad GO! de invoering van het ‘verbod’ uit te stellen gelet op de nog lopende procedures bij de Raad van State.

2. Het ‘verbod’ gaf immers aanleiding tot een aantal procedures bij de Raad van State en het Grondwettelijk Hof waarbij het ‘verbod’ werd aangevochten. Het Grondwettelijk Hof bevestigde in zijn arrest van 15 maart 2011 dat de ‘Raad van het Gemeenschapsonderwijs’ de bevoegdheid heeft om een dergelijk principieel verbod uit te vaardigen voor leerlingen.

3. In de procedures hangende voor de Raad van State over de grond van de zaak, met name of het ‘verbod’ in strijd [is] met een bepaling in een de-

creet, Grondwet of internationaal verdrag, werd geen uitspraak ten gronde gedaan aangezien de Raad van State vaststelde in zijn eindarresten dat de leerlingen, leerkrachten en belangen vzw's die destijds beroep instelde geen actueel belang meer hebben.

4. Het 'verbod' dateert reeds van september 2009 en er zijn ondertussen vragen gerezen inzake de interpretatie vandaar dat deze omzendbrief een antwoord wenst te geven op de vraag hoe het 'verbod' dient geïnterpreteerd te worden. Hierbij werd rekening gehouden met de evolutie in de rechtspraak en rechtsleer in het bijzonder wat de leerlingen betreft de arresten van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens, het advies van de afdeling wetgeving Raad van State van 13 juli 2012 en wat het personeel betreft het arrest Raad van State van 21 december 2010.

5 Wat de motivering van het 'verbod' betreft wordt verwezen naar de memorie in de zaak G/A 194.399/ XII- 6002 waarin het standpunt van de Raad GO! zeer uitvoerig werd uiteengezet en wat het personeel betreft het arrest van de RvS.

II. De Interpretatie van het 'Verbod'

1. Waar is het verbod van toepassing ?

Het verbod is van toepassing in alle instellingen van het GO!.

2. Op wie is het verbod van toepassing ?

- a) Op alle leerlingen basisonderwijs;
- b) Op alle leerlingen en cursisten secundair onderwijs;
- c) Op alle leerlingen deeltijds kunstonderwijs;
- d) Op het personeel zoals omschreven in het artikel 2 § 1 van het 'rechtspositiedecreet' en de personeelsleden van de administratie van de Raad.
- e) Op alle residenten in de internaten.

3. Op wie is het verbod niet van toepassing ?

- f) Op alle cursisten in het volwassenen onderwijs;
- g) De leerkrachten levensbeschouwelijke vakken, tijdens de levensbeschouwelijke vakken en m.b.t. kentekens die gerelateerd zijn aan het levensbeschouwelijk vak dat de leerkracht geeft;
- h) De leerlingen tijdens de lessen levensbeschouwelijke vakken of tijdens de extra-murosactiviteiten in het kader van de levensbeschouwelijke vakken;
- i) Op de leerlingen die in het schooljaar 2012-2013, levensbeschouwelijke kentekens droegen en regelmatig school liepen in een GO! instelling waar nog geen 'verbod' van kracht was en dit tot het einde van hun schoolloopbaan in het onderwijsniveau: kleuter, lager of secundair.

4. Wanneer is het verbod van toepassing ?

Het 'verbod' is van toepassing op de personen opgesomd onder a tem. e tijdens de tijdstippen waarop zij onder de verantwoordelijkheid en onder het gezag van de instellingen vallen en zich bevinden op of binnen de infrastructuur van de instelling of wanneer zij deelnemen aan de extra-murosactiviteiten van deze instelling.

5. Hoe dient het verbod geïmplementeerd te worden ?

De onderwijsinstellingen nemen de bepalingen van het 'verbod' op in het schoolreglement. Hierbij geven de instellingen aan op welke wijze de

overtreding van het ‘verbod’ op het dragen van levensbeschouwelijke kentekens wordt gesanctioneerd.

De instelling voert een doeltreffend beleid om het ‘verbod’ te handhaven. Ze controleert de naleving van het verbod en treedt op tegen overtreders conform het eigen sanctiebeleid zoals vermeld in het schoolreglement.

De instelling kan het ‘verbod’ desgewenst aanvullen met extra maatregelen. Die aanvullingen kunnen enkel een meer restrictieve uitwerking hebben ten aanzien van het verbod. Deze mogelijkheid om het verbod te verstrengen is eveneens van toepassing op de personen opgesomd onder punt 3, f,g,h,l.

6. Hoe dient het verbod voor het personeel geïmplementeerd te worden ?

De inrichtende machten voeren een doeltreffend beleid om het ‘verbod’ te handhaven. Ze controleert de naleving van het verbod en treedt op tegen overtreders conform het eigen sanctiebeleid.

De instelling kan het ‘verbod’ desgewenst aanvullen met extra maatregelen. Die aanvullingen kunnen enkel een meer restrictieve uitwerking hebben ten aanzien van het verbod.

7. Vanaf wanneer is het verbod van toepassing ?

Het ‘verbod’ treedt in werking vanaf 1 september 2013 wanneer het nog niet voordien werd geïmplementeerd voor de leerlingen, voor het personeel geldt het verbod vanaf heden.

8. Wat met derden ?

Voor personen die niet onder dit ‘verbod’ ressorteren is het aangewezen om met externe partners, bijvoorbeeld poetsploegen of studenten die stage lopen, duidelijk afspraken te maken en het ‘verbod’ vast te leggen in een contract of een samenwerkingsakkoord.

9. Wat indien er toch nog onduidelijkheid rijst omtrent de interpretatie van het verbod?

Bij onduidelijkheid over de fundamentele toepassing van het ‘verbod’ kan advies gevraagd worden aan de Raadscommissie inzake het verbod op de levensbeschouwelijke kentekens.”

3.4. In de scholen waar verzoeksters zijn tewerkgesteld en die zij in het verzoekschrift vermelden werd de omzendbrief van 1 februari 2013, bij uitbreiding daarvan het besluit van 11 september 2009, nog niet omgezet in het personeelsbeleid van de betrokken scholen(groepen), aldus de nota van verwerende partij, die voorts het volgende preciseert:

“Meer in het bijzonder wat de leerkrachten betreft, zal de gedragsregel rond het dragen van religieuze en levensbeschouwelijke tekenen nog worden opgenomen in het personeelsbeleid van de scholengroepen/scholen door middel van een aan hen rechtstreeks geadresseerde dienstorder uitgaande van diegene die jegens het personeelslid met de hiërarchische instructiebevoegdheid is bekleed zodat de niet-naleving van deze dienstorder, in

voorkomend geval, tuchtrechterlijk zal kunnen worden gesanctioneerd. Het zijn immers de instellingen die op grond van hun reëel hiërarchisch gezag de bevoegdheid hebben voor de interne werking en de organisatie van de dienst [...] en de mogelijkheid hebben de door hen uitgevaardigde voorschriften effectief door het personeelslid te doen naleven. Immers de factor die ertoe leidt dat interne bestuursvoorschriften als verbindend worden beschouwd (t.a.v. de leerkrachten) is de reële werking van het hiërarchisch gezag.”

IV. Ontvankelijkheid van het beroep

4. Vooralsnog bestaat er geen noodzaak om over de door de verwerende partij opgeworpen ontvankelijkheidsexcepties uitspraak te doen. Een onderzoek van en een uitspraak over die excepties zou alleen nodig zijn indien zou komen vast te staan dat de grondvoorwaarden voor het toewijzen van de vordering tot schorsing vervuld zijn, wat, zoals hierna zal blijken, niet het geval is.

V. De schorsingsvoorwaarden

5. Krachtens artikel 17, § 2, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State kan slechts tot schorsing van de tenuitvoerlegging worden besloten onder de dubbele voorwaarde dat ernstige middelen worden aangevoerd die de vernietiging van de aangevochten beslissing kunnen verantwoorden en dat de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing een moeilijk te herstellen ernstig nadeel kan berokkenen.

VI. Het aangevoerde nadeel

Uiteenzetting

6. Verzoeksters doen in het inleidend verzoekschrift over het nadeel gelden wat volgt:

“47. Verzoeksters lijden onmiskenbaar ten gevolge van de bestreden beslissing een moeilijk te herstellen ernstig nadeel. Het ernstig nadeel is zowel moreel als materieel van aard en is om de volgende redenen moeilijk herstelbaar indien zou moeten worden gewacht op een uitspraak ten gronde

via een annulatieprocedure.

48. De bestreden maatregel treedt ten aanzien van de leerkrachten levensbeschouwelijke vakken in voege vanaf 1 februari 2013. De vordering tot schorsing is aldus de enige procedure die verzoekende partijen onmiddellijk het passende rechtsherstel kunnen bieden doordat een onwettige beperking van hun recht op godsdienstvrijheid en een onwettige beperking van hun rechtspositie als personeelslid binnen het GO! niet langer uitvoerbaar zal zijn.

Het staat ook vast dat – wanneer verzoekende partijen het verbod niet naleven, zij met zekerheid binnenkort de zwaarste tuchtstraf zullen krijgen zijnde de afdanking. Uw Raad heeft reeds geoordeeld dat de maximumstraf in het kader van een tuchtonderzoek als een moeilijk te herstellen ernstig nadeel moet beschouwd worden (zie RvS nr 48.295, Van Hee, 28 juni 1994). Wanneer enkel een annulatieprocedure zou gevoerd worden, zal een ontslag definitief geworden zijn alvorens een uitspraak van uw Raad in het kader van een annulatieprocedure zou tussenkomen.

49. Het verbod op het dragen van levensbeschouwelijke kentekens buiten de levensbeschouwelijke vakken raakt de verzoekende partijen diep in hun morele integriteit, faam en eer. In casu is het verbod op het dragen van een hoofddoek buiten de les Islam godsdienst bijzonder kwetsend voor verzoeksters. In hun hoedanigheid van leermeester Islamitische godsdienst en in de uitoefening van de vrijheid van godsdienst, beslissen zij vrij welke regels van de Koran [zij] in de praktijk willen toepassen. Het verbod om de hoofddoek te dragen buiten de les, is vernederend voor hen omdat zij een voor hen essentiële regel van hun geloofsovertuiging die in de verzen van de Koran is opgenomen, niet meer kunnen/mogen naleven. Het kwetsend karakter van het verbod weegt des te zwaarder door omdat zij als leermeesters islamitische godsdienst een voorbeeldfunctie hebben en ze deze ook concreet en volgens hun eigen inzichten inzake de naleving van de regels van de Koran willen invullen. Het is bijzonder vernederend voor moslima's die de geloofspraktijk van het bedekken van haren en hals wensen na te leven om zonder hoofddoek de afstand te overbruggen tussen de schoolpoort en het klaslokaal. Hieraan toegeven zou betekenen dat zij niet meer geloofwaardig overkomen bij hun leerlingen of hun ouders, die moeten vaststellen dat zij op een vrij inconsequente wijze een door hen onderwezen geloofspraktijk toepassen: dragen van een hoofddoek buiten de schoolpoort, afzetten van hoofddoek om de afstand tussen de schoolpoort en het klaslokaal te overbruggen, opzetten van de hoofddoek in het klaslokaal om die vervolgens weer af te zetten om naar de schoolpoort te gaan en die buiten de schoolpoort weer op te zetten.

Het feit dat verzoekende partijen het dragen van een hoofddoek als een essentiële regel ervaren, volstaat op zich om zonder daarover een waardeoordeel uit te spreken, het moeilijk te herstellen ernstig nadeel als bewezen te beschouwen. Het Hof van Beroep te Antwerpen oordeelde reeds dat het niet aan het Hof behoort om de inhoud van een godsdienst te bepalen of de voorschriften en geboden ervan te interpreteren of zich te mengen in de interpretatie van religieuze tekens en hun gebeurlijke weer-

slag op de gelijkheid van man en vrouw. Aldus diende niet nader te worden onderzocht of het dragen van een hoofddoek door meisjes en vrouwen in het raam van de Islam een verplichting dan wel een facultatief voorschrift uitmaakte (zie Antwerpen, 1 juni 2005, R.W. 2006-07, 136-144, 142-143). Uw Raad heeft in het verleden reeds gesteld dat een moreel nadeel uiteraard subjectief is, maar dat het niettemin in aanmerking mag worden genomen tenzij wanneer het iedere geloofwaardigheid mist of niet aan een redelijk denkend en voelend persoon kan worden toegeschreven en op voorwaarde dat het bovendien aan de algemene eis van ernst en moeilijke herstelbaarheid voldoet (zie RvS nr. 73.471, Pauwels, 5 mei 1998).

Het subjectief aspect van het ingeroepen moreel nadeel bestaat in casu uit 'het zich vernederd voelen'. Er liggen geen elementen voor die zouden staven dat het morele aspect van het ingeroepen nadeel kennelijk onredelijk of onaannemelijk zou zijn. Het feitelijk gegeven dat het hoofddoekendebat binnen het GO! en ook binnen overheidsadministraties op allerlei bevoegdheidsniveaus een actueel thema is waarover zonder ophouden een maatschappelijk debat wordt gevoerd in de media en op diverse beslissingsniveaus, ondersteunt de stelling van verzoekende partijen dat zij zich vernederd voelen. Meer in het bijzonder kan verwezen worden naar de diverse acties die organisaties die de belangen van moslima's behartigen hebben gevoerd naar aanleiding van het invoeren van de bestreden beslissing.

50. Tevens heeft het verbod ook ruime aandacht gekregen in de nationale geschreven en gesproken pers. De problematiek lokt zowel pro en contra standpunten uit en het maatschappelijk debat blijft actueel. Nu de problematiek nog actueel is, hebben verzoekende partijen er temeer alle morele belang bij om op korte termijn een uitsluitel te hebben over de door hen ingeroepen grief, die de kern van hun recht op vrijheid van godsdienst betreft. Als leermeester Islam maakt het recht op vrijheid van godsdienst een zeer kostbaar goed uit. Hun moreel nadeel om – in geval van een annulatieprocedure – pas na een aantal jaar gelijk te krijgen, is onherstelbaar groot omdat tot op dat tijdstip het thans vigerende verbod, omwille van het 'privilège du préalable' de schijn van een 'gewettigd' verbod zal hebben. Een annulatiearrest zal dan ook onherroepelijk te laat komen om de verzoekende partijen een passend en afdoende moreel schadeherstel te verlenen. Zoals hierboven in het verzoekschrift al kort aangehaald zullen zij door het niet naleven van het verbod ontslagen worden wegens niet nakoming van hun plichten. Analoge gevallen uit het recente verleden van godsdienstleerkrachten die weigerden hun hoofddoek af te leggen, tonen ontegensprekelijk aan dat dit de sanctie is die op een dergelijke 'inbreuk' volgt (zie bv de situatie van de verzoeksters in de zaken gekend bij uw Raad onder rolnummer G.A./176.051/XII-4840 en G.A./176.054/XII-4841). Het ontslag is dus geenszins hypothetisch, maar een logisch gevolg van hun houding om vast te houden aan de eerbiediging van hun grondrecht. Verzoekende partijen, die het statuut van vastbenoemde hebben, zullen meerbepaald overeenkomstig artikel 61, § 1, 6° van het decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van bepaalde personeelsleden

van het Gemeenschapsonderwijs de tuchtrechtelijke sanctie van de afdanking krijgen.

51. Verder wijzen verzoekende partijen op het morele nadeel dat voortvloeit uit het verlies van hun functie als rolmodel en als bruggenbouwer tussen de school en de allochtone ouders die het Nederlands niet beheersen. Als moslima's die gestudeerd hebben en een job hebben, zijn zij voorbeelden voor hun leerlingen dat integratie mogelijk is, mits zich in te zetten voor school en goed te studeren. Zij leveren ook het bewijs dat je zelfs als praktiserende moslima [aan] het werk kan. De bestreden beslissing ontnemt hen die mogelijkheid.

Als leerkrachten met een inherente opvoedende taak ervaren zij het als een enorm verlies en een uiterst zwaar moreel nadeel dat zij dat aspect van integratie en van gelijke behandeling van mannen en vrouwen in een arbeidscontext, niet meer voor hun leerlingen kunnen incarneren. Ook het feit dat zij tijdens andere schoolse activiteiten niet langer ouders van hun leerlingen kunnen helpen via tolkwerk of extra toelichting of als bemiddelende hulp in geval van problemen, ervaren zij als een bijzonder zwaar moreel nadeel. Vanuit hun geloofsovertuiging houden zij eraan om de leefregel te respecteren dat ze mensen in nood zouden helpen. De schooldirecties doen graag beroep op hun welwillendheid om te tolken of allochtone ouders te helpen bij administratieve procedures. Net zoals andere leerkrachten graag beroep op hen doen, om met de autoriteit van een leermeester Islam, kinderen die weerspanning zijn, toe te spreken en tot de orde te roepen. Wanneer zij hun hoofddoek niet meer mogen dragen tijdens deze activiteiten, worden zij in de onmogelijkheid gesteld om dit hulpbetoon, dat ook een essentiële regel van hun geloofsovertuiging uitmaakt, nog langer te verstrekken. Dit komt bijzonder kwetsend over bij verzoekende partijen zodat het tevens als een moeilijk te herstellen ernstig nadeel moet worden beschouwd.

52. Uw Raad heeft in het verleden reeds aanvaard dat een ontslagmaatregel een moeilijk te herstellen ernstig nadeel veroorzaakt en dit zowel op moreel vlak wegens de schandvlek welke zij meebrengt; als op materieel vlak wegens de onoverkomelijke financiële moeilijkheden die eruit voortvloeien (zie RvSt. Van Hee, nr 48.295, 28juni 1994).

Door de algemeenheid van het verbod zullen de verzoekende partijen binnen het GO! nergens nog een job als godsdienstleerkracht kunne[n] vinden. Buiten het GO! zijn er maar een beperkt aantal andere vacatures als leermeester Islam. In het Vrij gesubsidieerd onderwijsnet is zo goed als geen plaats voor islamitische godsdienstlessen, mede aangezien er nog geen Islamitische scholen bestaan en in het katholiek onderwijs slechts een heel beperkt aantal scholen ook islamitische godsdienstlessen geven. Zij kunnen dus niet zomaar van post wisselen na hun gedwongen ontslag. Een ontslag betekent dus het definitieve einde van hun carrière als leerkracht. Door hun afdanking zullen zij definitief uit hun ambt verwijderd worden. Daarbij komt nog dat zij ook de dienstanciënniteit zullen verliezen voor de dienstperiode die aan het ontslag om dringende redenen zal voorafgegaan zijn (zie artikel 24, § 2 decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechts-

positie van bepaalde personeelsleden van het Gemeenschapsonderwijs). Het zeker ontslag legt een dusdanig odium op de verzoekende partijen, zodat er als het ware vanzelfsprekend sprake is van een moeilijk te herstellen nadeel.

53. Tot slot zijn verzoekende partijen ook van oordeel dat de flagrante schending van de ingeroepen EVRM-verdragsbepaling van die aard is dat zij tevens het moeilijk te herstellen ernstig nadeel staven.

Reeds eerder heeft uw Raad aanvaard dat in geval van ernstige onwettigheden, deze onwettigheden op zich alleen al het bestaan van een moeilijk te herstellen ernstig nadeel staven (zie R.v.St. Scheerlinck, nr 44257. 28 september 1993).”

Beoordeling

7. Verzoeksters voeren een nadeel aan dat zij in quasi identieke bewoordingen formuleren en toelichten als in de zaak, gekend onder rolnummer A. 194.495/XII-6017. Daaraan is wellicht niet vreemd dat zij door dezelfde raadsvrouw zijn vertegenwoordigd als de verzoekende partijen in laatstgenoemde zaak.

Welnu, het mag verzoeksters dan ook niet verrassen, dat de Raad van State geen reden ziet – en verzoeksters leveren ertoe ook geen inspanning – om in de huidige zaak over het nadeel anders te oordelen dan gebeurde in het arrest nr. 217.021 van 23 december 2011 waarmee in de eerdere zaak de vordering werd verworpen. De Raad wás – en ís nog steeds – niet overtuigd van het moeilijk te herstellen en ernstig karakter van het aangevoerde nadeel om de volgende redenen:

“10. [...] Wat verzoeksters blijkens hun uiteenzetting [...] in de eerste plaats vrezen, is dat een en ander uiteindelijk tot hun ontslag bij tuchtmaatregel zou leiden, dan wel hen zou verplichten tot een houding die hen om meerdere redenen diep vernedert. De Raad stelt hierbij vast dat, in tegenstelling tot een andere vordering uitgaande van een andere islamleerkracht en waarover heden bij arrest nr. 217.017 eveneens uitspraak wordt gedaan, verzoeksters niet verklaren dat zij het verbod op grond van hun overtuiging onmogelijk kunnen en hoe dan ook niet zullen naleven, maar dat zij een en ander in het midden laten.

Welnu, in het ene geval ligt de gevreesde ontslagbeslissing nóg verder in de toekomst, des te meer aangezien tegen een initiële tuchtmaatregel nog beroep openstaat, mét schorsende werking, bij de kamer van beroep.

Ook in het andere geval is de gevreesde aanslag op de morele integriteit van verzoeksters nog een toekomstig gegeven. Daarenboven zetten verzoek-

sters niet uiteen waarom dit nadeel in afwachting van de uitspraak ten gronde zelfs niet tijdelijk kan worden ondergaan. Immers, bedenkt de Raad van State, gaat een eventuele nietigverklaring gepaard met een morele genoegdoening die in de regel een moreel nadeel ondervangt. De naleving van het verbod om de hoofddoek te dragen in afwachting van een uitspraak ten gronde is voorts het eventuele gevolg van een eenzijdig opgelegde beslissing van verwerende partij, zoals de leerlingen en de ouders zeer wel zullen weten. Verzoeksters moeten niet vrezen dat die naleving door iemand als een eigen vrije keuze of als een inconsequent handelen aan hen wordt aangerekend. Hiermee wil de Raad niet gezegd hebben dat deze situatie voor verzoeksters geen nadeel vormt, maar wel dat van verzoeksters mocht worden verwacht nader uit te leggen waarom dit nadeel, nu zij niet uitdrukkelijk verklaren het verbod op grond van hun overtuiging onmogelijk te kunnen naleven, in afwachting van een uitspraak ten gronde een ernstig en moeilijk te herstellen nadeel uitmaakt.

11. Om de vordering tot schorsing ingewilligd te zien, is in principe vereist dat een verzoekende partij van de tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing op zichzelf een nadeel ondergaat.

Zoals zo-even is geschetst, vereist evenwel het gevreesde ontslag vooreerst nog een concrete ‘omzetting’ van de bestreden beslissing voor de instellingen waar eerste en tweede verzoekster les geven – de Raad wil niet vooruitlopen op de kwalificatie hiervan – en, vervolgens, een individuele tuchtbeslissing waartegen dan nog een beroep openstaat.

De dreiging van het nadeel, zoals die zich thans voordoet, ligt te veraf en verantwoordt naar de mening van de Raad van State niet dat er reeds met alle nadelen van de *summaria cognitio* die de fase van het kort geding kenmerkt, slechts *prima facie* uitspraak wordt gedaan over de aangevoerde middelen. Verzoeksters vergissen zich immers, wanneer zij vrezen dat een uitspraak ten gronde ‘pas na een aantal jaar’ zijn beslag zou krijgen en ‘onherroepelijk te laat’ zou komen om passend moreel herstel te verlenen. Zij alluderen daarmee op de achterstand bij dit rechtscollege, die ondertussen achterhaald mag heten. Mocht het overigens gebeuren dat verzoeksters toch de tegenslag hebben om definitief ontslagen te worden alvorens uitspraak is gedaan over hun beroep tegen de bestreden beslissing in de huidige zaak of, in voorkomend geval, over hun beroep tegen de ‘omzetting’ ervan in een regeling voor hun onderwijsinstelling, dan kunnen zij tegen die navolgende beslissingen ook in rechte opkomen en er de schorsing van vorderen.

12. Ten overvloede zij nog opgemerkt dat de verwijzing naar de ‘flagrante’ schending van artikel 6 EVRM een beoordeling van de ernst van het enig middel vergt, hetgeen een afzonderlijk schorsingsvereiste vormt.”

8. Verwerende partij laat thans wel uitschijnen dat de invoering van het ‘verbod’ ten aanzien van leerlingen nog een aanpassing van de schoolreglementen behoeft, maar ten aanzien van leerkrachten een onderdeel vormt van het

nieuwe ‘personeelsbeleid’ en, zij het mogelijk via individuele dienstorder, langs hiërarchische weg zal worden afgedwongen. Die werkwijze is thans (nog) geen voorwerp van het debat en de Raad spreekt er zich bijgevolg niet over uit. Maar hoe dan ook blijft de vaststelling overeind, in de veronderstelling dat verzoeksters zich niet naar het verbod zullen gedragen, dat alleszins nog nadere rechtsconcretiserende handelingen staan tussen de thans aangevochten beslissingen en de hen uiteindelijk nadeel verwekkende maatregel, dat verwerende partij terecht opmerkt dat de betrokken scholen vooralsnog aan de volgende stappen niet zijn toegekomen en dat tegen de gevreesde maar momenteel nog zeer theoretische tuchtmaatregel beroep open staat bij de kamer van beroep, welk beroep daarenboven opschortend werkt ten aanzien van de bestreden tuchtmaatregel, procedureel enige tijd in beslag neemt en waarvan de uitkomst onzeker is. Subsidiair blijven ook huidige verzoeksters in gebreke uiteen te zetten waarom zij, wanneer het eenmaal zover komt, het verbod niet kunnen ondergaan in afwachting van het arrest ten gronde.

9. Er is bijgevolg niet voldaan aan ten minste één van de voorwaarden gesteld in artikel 17, § 2, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State die cumulatief vervuld moeten zijn wil een vordering tot schorsing worden toegewezen.

VII. Anonimisering

10. Met toepassing van artikel 2 van het koninklijk besluit van 7 juli 1997 ‘betreffende de publicatie van de arresten en de beschikkingen van niet-toelaatbaarheid van de Raad van State’ vragen de verzoekende partijen dat bij de publicatie van het arrest hun identiteit niet wordt opgenomen.

Dit verzoek wordt ingewilligd.

BESLISSING

1. De Raad van State verwerpt de vordering.

2. Bij de publicatie van dit arrest door de Raad van State wordt de identiteit van de verzoekende partijen niet bekendgemaakt.

Dit arrest is uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van 27 juni 2013, door de Raad van State, XIIe kamer, samengesteld uit:

Dierk Verbiest,	kamervoorzitter,
Geert Van Haegendoren,	staatsraad,
Pierre Barra,	staatsraad,
bijgestaan door	
Bram Van Thillo,	griffier.

De griffier

De voorzitter

Bram Van Thillo

Dierk Verbiest